

DR KENÉZ - KURLÄNDER EDE
SZEMLEJE

SZOMBAT

**Zsidók vagyunk!
Zsidók maradunk!**

**Magyarok vagyunk!
Magyarok maradunk!**

Válasz egy „előkelő idegen“ kirohanásaira. — Sós Endre: A kilencedik év mesgyéjén. — Abesszin regény. — Ady reminiscenciák. — A Turul Szövetség adóindítványa, A budapesti Aguda. — Olvasom ... Nem olvasom ...! — Szines riportok. — Hírek.

IX. évfolyam 1. sz.

1936. január 2.

A címlap Berény Róbert rajza.

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

Dr. Kenéz-Kurländer Ede:

Válasz

egy „előkelő idegen” kirohánására

Joachim *Prinz* dr., a híres, mondhatni hirhedt berlini rabbi egy napot Budapesten töltött és bár a hitközség és annak intézményei megtekintésére nem szakított időt magának — huszonnégy órai itt-tartózkodás után bátorságot vett a distinguished foreigner — az előkelő idegen — ahhoz, hogy a magyar zsidóság állapotáról éles kritikát mondjon és jövőjét a lehető legsötétebb színekben lefesse. A hitközségről például úgy ír, mintha az nem volna egyéb, mint

gazdag zsidók szereplési terepuma — „Notablen-Wirtschaft“,

sőt odáig merészkedik, hogy a pesti hitközség strukturáját *bizantinizmusnak* minősíti. — Aznap, mikor a rabbi ur itt tartózkodott, diákzavargás volt az egyetemen és ebből — berlini pápaszemen át nézve — arra a konkluzióra jutott, hogy nálunk is mind az be fog következni, ami náluk már bekövetkezett. Mint végső konzekvenciát azt vonja le, hogy helytelen irányban és hiába küzd és dolgozik a magyar zsidóság, mert érkezett annak az ideje, hogy

szervezkedve előkészüljön a palesztinai kivándorlásra.

Joachim *Prinz* egyszer már levizsgázott a zsidók történetéről írt könyvével, ahol is megállapítást nyert, hogy eszmeköréből

hiányzik az „Adonaj“ név és fogalom.

Most pedig megfeledkeznek arról, hogy Magyarország mégsem Németország. Joachim *Prinz* évek óta a leghevesebb harcot hirdeti az asszimiláció ellen és csak Palesztináért rajong, de közben, önkritika híján, nem veszi észre, hogy az ő egész lénye a poroszokkal való asszimiláció produktuma és ezért sokszorosán nehezebb neki a mai

árjatörvényeket elviselni. Beutazza Európa államait, mindenütt az árjaizmus rémképei ellen ágál, közben írásai azt a benyomást keltik, mintha elporoszosodott lény e önkénytelenül a hitlerizmus mentalitását helyeselné.

Mi itt Budapesten jobban látjuk a bajokat és esélyeket, nyitott szemmel figyeljük a lappangó veszélyeket, nem hagyjuk azonban élniakarásunkat csökkenteni és zsidó optimizmussal haladunk tovább az eddigi uton. *Prinz* rabbi ur *tanácsaira nincs szükségünk*, mert távol áll tőlünk az a gondolat, hogy csomagoljunk és készüljünk a palesztinai vándorutra.

Az „előkelő idegen“ sötét színekkel festi jövőnket, ezzel szemben azonban kénytelenek vagyunk leszögezni, hogy semmiesetre sem sötétebb és elszomorítóbb, mint a Palesztinában élő zsidóké.

Mi nem hisszük, hogy Magyarországon valaha is nyilaskeresztes uralom legyen,

noha bizonyos fokig kísért ez a veszedelem, — de ez jóval kisebb, mint a meglevő palesztinai arab veszedelem, amely az ottani zsidóságot fenyegeti és gyökerében támadja. Mi nem huszonnégy órán át figyeltük, hanem évek óta tanulmányozzuk a palesztinai helyzetet és nagyon jól tudjuk, milyen

veszedelmeket rejt magában az arab ellennyomás.

Mi olvassuk *Schacht* beszédeit és jelentéseit, figyelemmel kísérik a német gazdasági helyzetet, épen ezért el sem képzelhetjük,

hogy a hitlerizmus példája bármely országra is csábító hatással legyen.

Voltak már *Hitler* előtt is nagy emberek, ezek vonalvezetése azonban teljesen ellenkező irányban haladt. *Nagy Sándor* például, aki országokat és népeket hódított meg és értett valamicskét ahhoz, hogy miként kell világbirodalmat létesíteni, határozottan szerette a zsidókat és sok kedvezményben részesítette őket. *Napoleon* szerint *Nagy Sándor* leghatalmasabb és legmaradandóbb ténykedése *Alexandria* alapítása volt és az, hogy az uralkodó a zsidókat odaédesgette és ott letelepítette.

Julius Caesar, aki a történetírók véleménye szerint összes elődei között a legnagyobb volt, — annyira barátja volt a zsidóknak, hogy meggyilkolása után a zsidók mint atyjukat gyászolták meg.

Sem *Nagy Sándor*, sem *Caesar* nem volt olyan merész, hogy vallási hagyományokhoz nyuljon, sőt *Napoleon*, aki szintén elég nagy legény volt, — tisztelte és méltányolta a vallási hagyományok erejét. Mikor felállította a császárságot, legelőször kibékült

a pápával, ezzel is dokumentálva azt, hogy respektálja a katolikus egyházat.

**Egyedül Hitler az, aki hozzá mert nyulni
az egyházi hagyományokhoz!**

A történelemkönyvekből megállapíthatjuk, hogy Caesar és Alexander mintájára Napoleon is kedvezett a zsidóságnak, hiszen ő volt az, aki Párisban egybehívta a zsidó színhedront.

Ezeket a történeti tényeket *Prinz* dr. bizonyára ugyanígy ismeri, mint én, csak hogy ő berlini szemmel nézi a világot és azért képzelettel azt, hogy Európa minden államában, így Magyarországon is, a Hitler-methódust fogják mintául venni.

Pedig itt van Mussolini példája is, aki szintén nem ismer külön zsidókérdést és akinek legszűkebb környezetében, előkelő pozíciókban, számos zsidót találhatunk.

**Mindezek után arra kérjük Joachim Prinz dr.-t: ne fájjon
neki a mi fejünk és ne adjon ő nekünk tanácsokat.**

Ha már rabbi funkciókat végez, jusson eszébe Adonaj és ne feledkezzék meg arról, hogy

nem nyugszik, nem alszik Izráel Istene!

Alexandriai Philó, a nagy bölcsész, aki megbecsült, hercegi rangban lévő államférfi volt, azt írja egyik művében, hogy Isten nem hagyja elpusztulni az ő népét. Felsorolhatnók itt a tudósok, bölcsek, államalkotók és uralkodók egész légióját, akik egytől-egyig biztak és hittek túl minden „szabadgondolkodáson és felvilágosodottságon” az isteni gondviselésben.

Csupán Joachim *Prinz* dr. szótárából hiányzik az „*Adonaj*” és „*Maschemisborach*”.

Joachim *Prinz* dr. az „*Israelitisches Familienblatt*”-ba írt cikkében kilátásba helyezi, hogy hosszabb látogatásra eljön hozzánk. Hát én csak azt a szerény tanácsot adom neki, hogy *maradjon otthon!* Ha elbirná a nyomdafestéket, akkor elmondanám, hogy mit sugott *Rigó Ferenc* bihari követ gróf *Khuen-Méderváry* Károly akkori miniszterelnök fülébe . . .

A VAC. JANUÁR 4-IKI JUBILÁRIS BÁLJA. A Vivó és Atletikai Club január 4-iki vigadói jubiláris bálja iránt a magyar zsidó társadalom legelőkelőbb tagjai, köztük a zsidó intézmények vezetői körében is nagy az érdeklődés. A bál fővédnökségét Buday-Goldberger Leó, Dési Géza, Glücksthal Samu, Hevesi Simon, Kálmán Henrik, Kiss Arnold, Krámer Miksa, Kriszhaber Adolf, Párkány Fri-

gyes, Sándor Pál, Stein Emil, Stern Samu, Szántó Jenő és Vészi József vállalták. A VAC idei bálja a jubileum alkalmából még imponzásabbnak és fényesebbnek ígérkezik, mint a nagysikerű tavalyi volt. A védnöki kar ünnepélyes felvonulása fogja a bált megnyitni. Meghívó igénylések a bál irodában: Wesselényi-ucca 44. Telefon: 44-0-85, még bejelenthetők.

L E V É L

Dr. Kenéz-Kurländer Edéhez

Irta: SÓ S ENDRE

Kedves Barátom,

ugy látom, mégis csak igazuk van azoknak az embereknek, akik azt mondogatják, hogy Maga szeret járatlan utakon járni és lehetőleg különcködni. Most megint kitört Önből ez a különcködés, amikor — ahelyett, hogy országgyűlési képviselőktől és fővárosi bizottsági tagoktól, főrabbitól és rabbiktól, hitközségi fő- és alelnököktől kért volna cikket — pont éntőlem kér közleményt a polgári újév alkalmából. Pedig tisztában van azzal, hogy én nem vagyok sem több, sem kevesebb, csak egy közönséges újságíró (egy a sok közül) és éppen ezért nagyon csekély tekintéllyel rendelkezem illetékes felekezeti köreink előtt, amelyek a sajtót általában még ma sem akarják másnak tekinteni, mint kiválóan alkalmas kommunikációs organumnak.

A zsidók szeretik magukat a Beű Népének nevezni. Nos, a Beű Népének választott előljárói jórészt abban a tévhitben élnek — tisztelet a kivételnek! —, hogy a felekezeti sajtó nem való másra, mint arra, hogy hasábjain beszámoljon az előljárók születésnapjáról és jubileumairól, az előljárói családokban előforduló gyászese-tekről és lakodalmakról, valamint az azokon elhangzó alkalmi szónoklatokról, továbbá szenteljen oldalakat a különféle előljárói bölcsesség-mondások és elmélkedés-özönök számára.

Én az Ön lapját, bevallom, azért szeretem olvasni, mert abban nemcsak émelyítő kommunikéket és unalmas hivatalos beszámolókat szektam találni, hanem sok egyéni színt és bátor kritikát is. Kívánom, hogy most, amikor a kilencedik

évfolyam küszöbéhez érkezett és megindul biztos léptekkel a tízedik évfolyam felé, ezek a külön „szombati” színek és bátor „szombati” kritikák egyre szaporodjanak lapja hasábjain.

Ez a válaszom az Ön cikket kérő levelére. Remélem, ezekután sürgősen meggondolja magát és mégis valamelyik „kegyelmes”, vagy „méltóságos” felekezeti nagyságunkhoz fordul az „ujévi” cikk utánpótlása céljából. Ha azonban — e sorok nem győznék meg — és mégsem ragaszkodnék ilyen nagy-című cikkíróhoz, akkor ajánlom, hogy irasson valami szépet, például Kenéz-Kurländer Edével, aki — mint a Magyar Hirlap karácsonyi számában olvasom — Ady egyik első nagyváradi felfedezője volt.

Elvégre, a „Szombat” Kenéz-Kurländer Edének épúgy az ő legsajátabb orgánuma, mintahogy Harden legsajátabb folyóirata volt a „Zukunft” és Karl Krauss legsajátabb folyóirata a „Fackel”. Én azt szeretném, ha a „Szombat”-ot — a vendég cikkíró helyett — elejétől végig ez a Kenéz-Kurländer Ede írná tele. Mivel pedig ez az elvi álláspontom és ettől nem tágitok. — előljárok a jó példával és bejelentem, hogy az Ön által kért cikket nem vagyok hajlandó megírni.

Olvasom

Wisarion, a bukovinai metropolita, éles szavakkal ítélte el Robu, Cuza-párti képviselő azon eljárását, mellyel megakadályozta Dr. Niemoriver bukaresti főrabbit abban, hogy tisztelgő látogatást tegyen a metropolitánál. Wisarion metropolita az antiszemita Robut egyszersmindenkorra kitiltotta palotájából.

A budapesti Aguda körül

A „Szombat“ már hetekkel ezelőtt megemlítette, hogy a budapesti orthodoxia körében terjedt az Aguda mozgalom, amelynek célja csatlakozni az Agudas Jisroel (Izrael Világszövetsége) nevű orthodox világszervezethez, amely a különböző országokban élő, mindmáig szervezetlen orthodoxokat tömöríteni akarja az orthodox szempontok előmozdítására, különösen Palesztinában óhajtanak orthodox irányú letelepülési akciót folytatni. A „Szombat“ megírta, hogy a Központi Orthodox Iroda bizonyos szempontból új helyzet elé lesz állítva, mivel hogy eddig a németországi és az utódállamokbeli orthodoxiával ellentétben a magyarországi sajátos viszonyokra való tekintettel, passzivan viseltetett. Ezzel kapcsolatban lapunkban Beregi Ármin, a cionista Palesztina hivatal most már Palesztinába költözött vezetője azt írta: hogy az orthodox iroda már régebben rokonszenvezett az Agudával és eme rokonszenvet lerögzítő jegyzőkönyv alapján egynéhány bevándorlási certifikátumot budapesti orthodox ifjak is kaptak.

Mindezt azért tartottuk szükségesnek lerögzíteni, hogy megállapítsuk, hogy a „Szombat“-nak igaza lett az egész vonalon. A budapesti orthodoxia vezetői valóban megalakították az Aguda szervezetet. Az orthodox központi iroda viszont igen bölcsen érezte, hogy bizonyos állásfoglalást várnak tőle és ezért le is szögezte, hogy az egész mozgalmat csak budapesti helyi jellegűnek tartja és a vidéki zsidóság beszervezésére vonatkozólag a régi álláspontján megmaradt.

Ide tartozik az a évél, mely egy orthodox hívónktól ered, amely más szempontból is igazolja álláspontunkat. A levélben ez van: A „Szombat“ most is eltalálta az igazat. Az a cikk, ami a pozsonyi főrabbinak a budapesti orthodox főrabbi székére való jelöléséről s a megválasztás üdvös voltáról írt, fején találta a szöveget. A hitközségnek szüksége van egy feltétlen tekintélyű vezetőre. Egy

példa: megalakul nálunk az Aguda, Susmann rabbi nagyon mellette van, Steif rabbi a leghevesebben ellenzi. Mit csináljon a hívő? Ide kellene egy irányító és dolgot eldöntő főrabbi.“

Minden esetre meg kell állapítanunk tárgyilagosan, hogy egy jól megszervezett Aguda hatással lesz, nemcsak az orthodox, de az egész magyarországi zsidóság belső életére.

Nem olvasom

Az „Imit“ felolvasó ülésén Kóbor Tamás szellemes elnöki megnyitója után Hatvány Bertalan báró előadást tartott Konfucius és Nehemiás címmel. Az előadó nagy tudással és érdekesen fejtegette a contemporain tüneteket, amennyiben Konfucius, Ezra, Nehemiás, Buddha, Zarathustra és Pythagoras körülbelül egy időben éltek és alkottak. A problémát csak körülírta, de nem akarta megfejteni, hanem kozmikus csodának minősítette. A nagyközönség laikus és tudós része egyaránt, mindvégig nagy érdeklődéssel hallgatta a páratlanul értékes előadást.

Olvasom

II. György, görög király visszaérkezése alkalmából a nála tisztelgő zsidó küldöttségnek többek között a következőket mondta: „Mint elődeim, úgy én is a legnagyobb rokonszenvelemmel viseltetem zsidó alattvalóim iránt, kiket mint mindenkor haladó és alkotó embereket, nagyra becsülök!“...

Olvasom

Umbertó olasz trónörökös turini látogatása alkalmából fogadta Dr. Dario Disegno turini főrabbit, aki a hosszabb ideig tartó audiencián a trónörökös kérésére elmondta a többszázéves turini hitközség történetét és viszonyát az uralkodóházhoz.

Stern Samu beszéde

a recepcióról, a belső Trianonról és a jövő esélyeiről

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Külön ünnepi jelentősége is van ennek a mai közgyűlésünknek. Egy történelmileg nevezetes dátumról, a recepció törvénybeiktatásának negyvenedik évfordulójáról kívánunk itt ünnepélyesen megemlékezni. Negyven esztendeje immár, hogy a recepció törvénye Magyarországon az izraelita vallást törvényesen bevett vallásnak nyilvánította és az ország többi bevett vallásfelekezetére vonatkozó rendelkezéseket az izraelita vallásúakra is kiterjesztette.

Az 1895-ik évi negyvenkettedik törvénycikk, amely a zsidó vallás egyenjogosítását kimondotta, betetőzése annak a természetes jogfejlődésnek, amiért a múlt század nagy reformkorszakának hősei oly kitartással küzdöttek, nem nyugodva addig, amíg el nem érték, hogy sem jogokban, sem kötelességekben ne lehessen különbség e haza polgárai között és e haza polgárainak Egy Istent valló hitfelekezetei között.

De vajjon van-e helye az ünnepségnek és az ünneplésnek ma, amikor a törvénykönyvben csorbítatlanul él ugyan a törvény, de a törvényben nem lüktet már annak a kornak a lelke és szelleme, amely e törvényeket életre hívta?! Lehet-e helye az ünneplésnek akkor, amikor a multba szárnyaló emlékezet tükrében csak annál borúsabban kell látnunk, hogy elfogultság és meg nem értés borítja ködbe nem egyszer a jogegyenlőségnek és szabadságjogoknak ama legszentebb eszményeit, amelyek minden állam erkölcsi erejének a legfőbb biztosítékai?!

Zsidók vagyunk és zsidók maradunk, ragaszkodunk őseink vallásához, de ez a haza a mienk is, hazánkat nem adjuk, magyarságunkat sem adjuk, magyarok vagyunk, magyarok maradunk!

Mi, mélyen tisztelt Közgyűlés, ma is

mélyeséges hittel és bizalommal vagyunk eltelve a magyar törvény és alkotmány szentsége iránt, ez a törvény nekünk nemcsak védőpajzsunk, hanem szilárd talpazatunk, amelyen munkánk és erőnk javát hazánknak szentelhetjük. De a törvény és alkotmány mellett erős várunk nekünk a mi öntudatunk, az a tudat, hogy nemcsak erőnkhez mérten, hanem erőnkön felül teljesítettük mindig kötelességeinket hazánk iránt. És nem lehet, hogy elfogultság homályosíthassa el a tények igazságát, azt az igazságot, hogy amint a mi munkánknak a szabadságjogok áldott légkörében része, lényeges része volt a haza felvirágoztatásában és különösen az ipar és kereskedelem hatalmas felfejlődésében, azonképen bajban és vészben, a megpróbáltatások és szenvedések nehéz idejében kivettük részünket verejtékkel és vérrel az áldozatokból is mindenkor híven.

Tudom, hogy keserűség tölti el ma a mi hitfeleink lelkét. Megnehezült az idők járása fölöttünk. Ipar és kereskedelem válsággal küzd. Pang a szellemi munka. Állami hivatalban a zsidó magyar polgárnak nem jut hely és már a magánvállalatoknál is bántó gyanú kutatja az alkalmazottak felekezeti árnyát. A tanszabadság a numerus clausus béklyóiban tesped. Akik fiaink közül bejutnak az egyetemekre, azoknak megaláztatásban van részük, akik megkülföldre kényszerülnek, hiába verejtékezik ki nélkülözések árán a diplomát, annak hasznát idehaza nem tudják venni és amíg az érettebb generáció összeroppan az élet gondjainak terhe alatt, addig az új generáció munkaalkalomhoz, érvényesülési lehetőséghez egyáltalában alig tud jutni.

Az emlékezésnek ebben a szent órájában, amelyet ma itt az emancipáció és recepció törvénybeiktatásának szente-

lünk, hirdetem mindenki számára, akit illet, hogy a zsidóság vezetői megteszik kötelességüket e súlyos helyzetben: éber lelkiismerettel állnak őrt a vártán és emeljük fel kérő, ha pedig kell, tiltakozó szavunkat.

És az emlékezésnek ebben a szent órájában még egyet mondhatok: Bármi nehéz az idők járása felettünk, én hiszek és bízom a jobb idők eljövételében. Hiszek és bízom nemcsak azért, mert multunkkal, jelenünkkel és a jövőre irányuló minden készségünkkel jogot formálhatunk jogaink csorbítatlanságára, hanem hiszek és bízom azért is, mert ez a megcsönkített ország Trianon átkát nem tetézheti egy újabb, belső Trianonnal, azzal, hogy e haza polgárságának egy munkás, hasznos rétegét, a zsidóságot kirekeszti a nemzetfenntartó, a nemzetépítő munkából.

Ezt a hitet, ezt a bizalmat hirdetem a recepció negyvenedik évfordulóján hit-testvéreim felé épúgy, mint azok felé, akik e haza sorsát bölcs belátással intézni hivatva vannak. Hirdetem, pedig nemcsak az emberiség legszentebb eszményei alapján, amelyek a jogegyenlőséget és a munka szabadságát, a kultúra, az élet létfeltételeinek vallják, hanem hirdetem a magyar törvények alapján, amelyek az emberiség e legszentebb eszményeit kodifikálták, amikor az emancipációval a polgári jogegyenlőséget, a recepcióval pedig a vallások egyenjogúsítását a magyar államiság szerves alkatelemévé tették.

A magyar közjog és a magyar alkotmány alapján ragaszkodunk tehát vallásunkhoz és jogainkhoz egyaránt, mint e hazának egyenjogú polgárai és nem hallgatva sem külső, sem belső csábszavakra, nem adjuk fel állampolgári jogainkat semmiféle kisebbségi jogokért és nem adjuk fel magyarságunkat semmiféle nemzetiségi khiméráért. Itt születünk, itt porladnak őseink és e magyar anyaföldben akarunk majd mi is megpihenni a haza javának szentelt munkás élet után. Mi szívesen segítjük azokat, akik hazájukból kiüldözve Palesztinába kénytele-

nek menedéket, otthont teremteni maguknak és a humanitás szolidaritásával vagyunk hajlandók erőnkhez mérten a Palesztina-munkát támogatni, de a mi utunk zsidóságunknak és magyarságunknak válhatalanul egybeforrott útja marad tovább is és a Szózat igéje ég imádságként ajkunkon:

„A nagy világon e kívül
Nincsen számunkra hely,
Áldjon vagy verjen sors keze,
Itt élünk, halnunk kell!“

Ezzel a fogadalommal iktassuk mai közgyűlésünk jegyzőkönyvébe a recepció törvénybeiktatásának negyvenedik évfordulójáról szóló ez ünnepélyes megemlékezésünket, nem mint történelmi emléket, hanem mint élő valóságot, amelyhez mint a magyar alkotmány integráns alapjához törhetetlenül ragaszkodunk, hő imával kérve a Gondviselést, hogy hassa át a jogegyenlőség és vallás-szabadság törvényeinek betűit az a szellem, amely e törvényeket életrehívta és fakadjon ebből a szellemből áldás hazánkra és felekezeteinkre egyaránt.

Tisztelt Közgyűlés! Sokszor találkoztunk kritikával munkánkban, amiért a pénzügyi szempontokra mindenkor súlyt vetünk, holott e kritikák szerint erkölcsi testületnél nem mindig a pénzügyi szempontok a legfontosabbak. Az ilyen szólásokra csak azt válaszolhatom, hogy pénz nélkül, anyagi bázis nélkül nem lehet alkotás és nem lehet fejlődés. Az ilyen gáncoskodásnak akkor volna helye, ha a pénz mint cél lebegne a hitközség előtt, de nekünk a pénz nem cél, hanem eszköz arra, hogy hitközségünk feladatait minél tökéletesebben teljesíthessük.

Mélyen tisztelt Közgyűlés! Nem zárhatom le máris hosszúra nyúlt elnöki előterjesztéseimet anélkül, hogy mélységes köszönettel ne adózzak az igen tisztelt képviselőtestület minden egyes tagjának azért az odaadó és buzgó támogatásért, amelyben engem hat év során kitüntető bizalmukkal részesíteni szívesek voltak. Mélységes köszönetet mondok itt az én kedves előljárótársaimnak, akik

פסח של Husvéti árut az ismert kiváló minőségben, az idén is gyártunk

A felügyeletet az egri főrabbi, főtisztelendő
Schreiber Simon ur
 gyakorolja.

A husvéti áru gyártásának rituális felügyelete még sokkal szigorubb, mint az egész éven át gyártott áru amugy is nagyon szigoru felügyelete. E szigoru rituális felügyelet teljes erejü biztosíték arra, hogy az áru és így különösképen a husvéti áru megbízhatóságához soha kétség nem férhet.

A husvéti árut tehát a legvallásosabb emberek is a legteljesebb bizalommal fogyaszthatják.

FRANCK HENRIK FIAI R.-T.

Budapest. 113, posta fiók 5.

Telefon: 68-8-45.

velem együtt dolgoztak és fáradoztak, hogy hitközségünk feladatait minél eredményesebben teljesíthessük. Őszinte köszönettel adózom a pesti chevra kadisa nagyérdemű elnökének és egész előljáróságának, amellyel megértő együttműködésben szolgálhatjuk közös és nagy céljainkat.

Köszönet és elismerés annak a megértő sajtónak, amely a hitközség munkáját hűséggel, odaadással támogatta.

Most pedig e közgyűlés pódiumáról hadd szóljak hitközségünk egész közösségéhez és azon túl zsidó hittestvéreink összességéhez, akik gondba borulva küzdnek a máért és aggódba néznek a bi-

zonytalan holnap elé. Azt kiáltom feljűk, hogy: higgyenek és bízzanak, a mi Istenünk nem hagy el bennünket, ha mi nem hagyjuk el egymást. Fogjunk tehát össze és az erők egységének ebben a közösségében óvjuk meg, védjük meg szent vallásunk hagyományait és plántáljuk át magyarságunkkal egybeforrott zsidóságunkat és zsidóságunkkal egybeforrott magyarságunkat gyermekeinkre, hogy mint jó zsidók és jó magyarok dolgozhassunk hazánkért, hitünkért, családjainkért s azért a jobb korért, mely után buzgó imádság epedez százezrek ajkán.

(A másfélóráig tartó beszéd óriási lelkesedést váltott ki.)

Olvasom

A bécsi zsidó hitközség szombati napon vezetett végrehajtást egyik hátrálékos adófizetője ellen. Mikor ez felháborodva tiltakozott a hitközségen ez ellen az eljárás ellen, a hitközségi adóhivatal képviselője csodálkozva kérdezte: „Miféle ünnep a szombat? . . . “

Nem olvasom

A „Turul Szövetség Árpád bajtársi testülete“ december 13-án Mindszenti vezér és Bobák Zoltán alvezér aláírásával ellátott levélben köszönettel nyugtázta egy közismert zsidó kereskedő kegyes adományát. Ugyancsak december 13-án

a Turul Szövetség hivatalos lapja, a „Bajtárs“, vezércikkben külön „Zsidó-adót“ sürget. Bajtárs urak! Itt valami nem stimmel! Vagy lehet, hogy a zsidó kereskedő adományát már a „zsidó-adó“ előlegének tekintik az urak?...

Olvasom

Montefiore halálának 50 éves évforduló ünnepségét előkészítő bizottság gyűjtést hirdetett egy a jeruzsálemi egyetemen felállítandó Montefiore-tanszék költségeinek előteremtésére. A felhívás szerint 15.000 fontra van szükség. A Montefiore család máris 2500 fontot jegyzett és a bizottság úgy reméli, hogy nemso-kára együtt lesz a 15.000 font.

OLVASOM,...

NEM OLVASOM...

Olvason

Kecskenéti Vilmos szerkesztő úr érthetetlen módon nem a kövőbb kollégákat bántja és támadja, — csupán én, a legsoványabb, vagyok neki „kedves” és „aranyos”. Ha neki ez kellemes multság, ám folytassa, engem nem bánt, sőt szórakoztat. Én csak a következőket vagyok bátor leszögezni: Az én tegezemben szintén vannak éles, bár nem mérgezett nyilak. Én nem szoktam „konkolyt hinteni”. „éket verni.” „visszavonást szítani” valamelyik kollégám és az ő barátai között.

Nem olvasom

Az Andrássy-úti Színház nagyszerű darabjában, a „Méltóságos asszony”-ban van egy kedves zsidó figura: „a Hirschfeld. Ez az alak úgy van beállítva, hogy minden élelmessége és kapzsisága mellett szimpatikus. Ilyen figura többet ér, mint száz antiszemita-ellenes cikk. — Ha már színháznál tartunk, van egy szavunk a moziról is. A gyengén sikerült „Budai cukrászdá”-ban is van egy zsidó figura: a „Weisz”, — fiatal zsidó diák, aki „bliccel” és leleplezik Gál, — vagy ahogy ő írja: „Gaál” — rendező úr kicsit korán kezdi az antiszemitáskodást, hiszen még meg sem száradt a tinta a rabbiságon, ahol a rendező úr bejelentette kitérését...

Olvason

Egy apró-cseprő zemplénricsei perből kifolyólag kiderült, hogy Zukor Adolf az egész ricsei kehilát kitarotta: sakterlakást építtetett, iskolát alapított, a régi rabbit sok ezer dollárral végkielégítet-

te, helyébe egy civilizáltabbat tett be, Csak úgy röpködtek az ezer dollárosok. Kár, hogy valaki nem adta neki a tanácsot, hogy a hitközségnek külön közlönyre van szüksége. — Talán az amerikai filmüzlet megint magasba emeli Zukor Adolfot és akkor talán ad pénzt a ricsei hitközségi közlöny megindítására, amelynek szerkesztésére mint az ötlet felvetője ezennel igényt tartok, fix dollár-fizetésért.

Olvason

Keresgélvén a régi ujságok között, kezembe került egy délmagyarországi helyi lap zsidó újévi előtti száma. Benne a helyi „hentes” boldog Ros Hasonót kíván zsidó vevőinek. Körülbelül olyan hatást keltett bennem, hogy a felekezeti lapjaink az egyik oldalon csepegnek az orthodoxyától és a másik oldalon reklamiroznak kitűnő borotváló készüléket, ami rituális szempontból ugyancsak csepeg a — disznózsírtól, lévén vallástörvényileg a két tilalom egyforma.

Olvason

A németországi zsidó menekültek karácsonyfát állítanak Délfranciaországban is, ahol menedéket találtak, holott ott nem is ismerik a karácsonyfa intézményét. Nagyon tanulságos dolog ez. Ha 500 évvel ezelőtt megtörténik az ilyen eset, az akkori viszonyok mellett, a keresztény lakosság bizonyára azt hinné, hogy ez zsidó szokás, a benszüllött zsidók maguk is azt hinnék és így belekerült volna a rituális szokások a minhang-ok gyűjteményébe. Így magyarázható például az, hogy a marokkói zsidók minhangjai között sok a kimondott pogány szokás.

Olvasom

A multkori Szombat-ban megemlítette kedves Szerkesztő Ur, hogy a Rombach-uccai templomban az énekkar gyermekei a Semone Eszré alatt nevetlenkednek és beszélgetnek, ami a felránduló vidéki zsidókat érthető módon bosszantja. Én tanuskodhatom amellet, hogy így van. De el akarom mondani, hogy az ellenkezőjéről is meggyőződhetik az ember. Neológ vagyok, de szívesen járok az orthodox főtemplomba. Tessék ott megnézni a kórusgyerekeket! Látszik, hogy jó zsidó családból származnak, mindegyik szépen meg van mosva a szombat tiszteletére. És milyen áhítattal imádkoznak. Az egyforma kis kék sapkájuk sokkal jobbat mutat, mint a Rombach-utcai kikopott gyermek-reverenda, ami különben úgy fest, mintha egy 12 éves fiura rátennének egy vasalatlan nagy cilindert.

Olvason

Sándor Pál interjut adott az Ujságnak. Páratlan közlemény ez a napi sajtóban. A legnyiltabb hitvallomást teszi zsidósága mellett, amelyet a legteljesebb szintézisben érez közéleti működésével. Ideáljai azok a zsidó politikusok, akik a zsidóság jogaiért harcoltak. Az egész nyilatkozaton végigvonúl egy bizonyos fokú szent naivitás, amikor például elmondja a Chanuka csodáját, úgy mint egy orthodox hívő, vagy amikor egyes teológiai kérdéseket tárgyal, de ilyen sancta simplicitas nélkül, nincs is makkabeusi lendület. Sándor Pál megérdemli a magyar makkabeusi zsidó kitüntető jelzőjét, amellyel az interjuvó felruhazza őt. —

Nem olvasom

Ujpesten előadást tartottam és reminiscenciáim között megemlékeztem évtizedekkel ezelőtt a nagyvá-

radi Szigligeti Társaságban tartott székfoglaló előadásomat. A Magyar Hirlap karácsonyi számában hosszú cikk jelent meg „Ady a nagyvárad Szigligeti Társaságban” címmel, ahol meg van írva, hogy Pálffy Antal 200 koronát ajánl fel a társaságnak egy ujságíró jutalmazására. A jury tagjai a következők lettek: Bodor Károly, Hegyessy Márton, dr. Várady Zsigmond, dr. Adorján Ármin, dr. Kenéz-Kurländer Ede, Sas Ede, Fehér Dezső, és dr. Halász Lajos. — Az egykori Szigligeti-jury tagjai közül, rajtam kívül sajnos már csak Dr. Adorján Ármin és Dr. Halász Lajos élnek. Bodor Károly, akkori főtitkár, dr. Bodor Zsigmondnak, a mostani nyíregyházi hitközségi elnöknek volt az édesapja.

Nem olvasom

Kisértetjárás rémítette a mult hetekben egy lengyelországi városka zsidóit. A rejtélyes kísértet egyetlen ténykedése az volt, hogy — ellopta a felekezeti ujságokat, melyeket összetépvé találtak meg a szeméttelen. A hitközség kevésbé félős tagjai elhatározták, hogy elbánnak a „kisérettel” és egy este meg is fogták azt, amint éppen az ellopott zsidó ujságokat tépdeste. Alaposan helybenhagyták a fehér lepedőbe öltözött „rosszszellemet”, akiről, a lepedők eltávolítása után kiderült, hogy a kile egyik tekintélyes, jámbor tagja. Megkérdezték, hogy miért lopkodta az ujságokat, mire a póruljárt szellem meglepő választ adott: „Nem nézhettem tovább, hogy a zsidók ujságot olvasnak, ahelyett, hogy a gemarát tanulnák!” Lehetséges az, hogy Magyarországon azért olvasnak olyan kevés felekezeti lapot, mert folyton a gemarát tanulják? Vagy talán a kísértettől félnek?...

Dr. Róth Emil, győri főrabbi beiktatása

A győri zsidóság, élén dr. Kallós Henrik m. kir. kormányfőtanácsos, hitközségi elnökkel, országgraszoló ünnepséggel iktatta be új főrabbiját: dr. Róth Emilt. Az ünnepség fényes dokumentuma volt a győri felekezeti békének és kulturális jelentőségének.

A zsufolásig megtelt győri templomban a többek között volt Kapy Béla evangélikus püspök, Győry Elemér református egyházkerületi főjegyző, dr. Szauter Ferenc polgármester, Némethy Ernő dr. vármegyei főjegyző, Morvay István felsőházi tag, dr. Drobny Lajos és Malasits Géza képviselők, Dukavits Vilmos dr. ítélőtáblai tanácselnök, Meixner Ernő dr. kamarai főtitkár. A katonai helyőrséget és a frontharcosokat Ujhegyi és Klempa tábornokok vezették. A felekezeti élet vezetői között megjelentek Stern Samu országos irodai elnök, Szántó Jenő irodai alelnök, Barna Károly dr. és Zahler Emil dr. hitközségi előjárók, Eppler Sándor főtitkár, a vidéki hitközségek vezetői közül: dr. Grosz József Eger, dr. Schönberger Gusztáv Sopron, dr. Szegő Miklós Székesfehérvár, szergényi Geist Jenő Szombathely, Székely Jenő Tatabánya, Hajnal Oszkár Komárom, Bárdos Sándor szolnoki elnökök. A rabbikar részéről: dr. Horovitz József szombathelyi és Moskovits Lázár kisbéri rabbik jelentek meg.

Kallós Henrik dr. a győri hitközség elnöke fogadta a templom bejáratánál az új főrabbit, kit Kálmán Ödön dr. kőbányai főrabbi iktatott be szép beszéddel állásába. Utána az új főrabbi székfoglalója következett, mely a magyar zsidó ideálok hirdetésének jegyében állt és szépséges szent fogadalom volt az Isten

A hitközség tanácstermében ezután megjelentek az üdvözlő küldöttségek. Az evangélikus egyházközség részéről Höfer Vilmos dr. felügyelő, a ref. egyházközség részéről Rosstädtler János főgondnok, a városi tisztikar részéről Szauter

Ferenc dr. polgármester üdvözölték az új főrabbit, — Győr, mondotta a polgármester, mindig a felekezeti türelem és megértés városa volt és az is marad. — A politikai vezérek részéről Morvay István felsőházi tag, Drobny és Malasits képviselők üdvözölték az új főrabbit, aki meghatottan köszönte meg az üdvözlése-

A hitközség diszközgyűlésén Kallós Henrik dr. elnök üdvözölte Stern Samut, majd hivatalosan is beiktatta dr. Róth Emilt. Azután Stern Samu az Országos Iroda nevében üdvözölte megkapó beszédben az új főrabbit. A győri izraelita kultúregylet nevében Rothauser György, a Nőegylet nevében Kohn Albertné elnöknő, a leánycsoport nevében pedig Kallós Lillyke üdvözölte a főrabbit.

Az ünnepi ebéden dr. Kallós Henrik hitközségi elnök általános tetszés közepette lelkes felkészítőt mondott dr. Fischer Gyula pesti főrabbi, mert dr. Fischer Gyula főrabbit felejthetetlen emlékek fűzik a hitközséghez és megemlítette, hogy a mai vezetőségnek Fischer volt hit- és erkölcsstanítója. A második felkészítőt Szántó Jenő országos irodai alelnök mondotta Kallós Henrik dr.-ra, ünnepelvén őt, mint országos viszonylatban is elsőrangú vezérférfit.

Sokszáz levél és sürgöny érkezett az ünnepelt hitközséghez. Kiemeljük a következőket: Kelemen Chrizosztom pannonhalmi főapát, Bedy Vince nagyprépost, Hevesi Simon, Guttmann Mihály, Lőw Imánuel, Fischer Gyula, Bernstein Béla, Krammer Miksa, dr. Petró Kálmán képviselő, dr. Virágh Teofil, a szentbenedekrendi gimnáziumn évében, Angyal Béla kir. tanfelügyelő az összes községkerületek és a Dunántúl összes főrabbijai és hitközségei.

A gyönyörű ünnepség rendezésének érdeme Erdélyi Ernő alelnöké és dr. Szabó Miksa titkáré, míg a kitűnő ebédért Vogl Antal miniszteri tanácsost illeti a dicséret.

„Nem magyar zsidónak, hanem zsidóvallásu magyarnak valljuk magunkat!”

A hitközség ünnepi közgyűlése

Az izraelita hitközség december 29-én ünnepi közgyűlést tartott. A közgyűlésen a zsidó közélet összes kiválósága jelen volt és zsúfolásig megtöltötte a hitközség dísztermét. Stern Samu hatalmas, másfél órát tartó elnöki beszámolója — melyet lapunk más helyén közlünk — a jelenlévőket viharos tetszésnyilvánításra és ovációkra készítette. Az elnöki szózat után elsőnek

KRÁMER MIKSA

szólt fel.

Beszédében kifejezést adott Stern Samu iránti nagyrabecsülésének és kijelentette, hogy az a szivélyes cooperáció, amely a hitközség és a Chewra között eddig fennállott, remélhetőleg a jövőben sem fog megszűnni. A Chewra nagytekinélyű és elpusztíthatatlan agilitású elnökének beszéde mély benyomást gyakorolt a közgyűlés tagjaira, akik percekig ünnepelték Krámer Miksát. Ezután

dr. OSZTERN LIPÓT

tett hitvallást a magyar cionisták nevében és kijelentette, hogy a magyar cionisták lényé át van hatva a magyar haza szeretetétől és távol áll tőlük az a gondolat, hogy mint „kisebbség” szerepeljenek a hazában.

LÁNG LAJOS

felsőházi tag emelkedett ezután szólásra és beszéde folyamán a következőket mondotta:

— Amikor a korszellem antiszemita járványa vonul végig sokfelé és csap át hozzánk is, — mondotta — meg kell találni az ellenpropaganda módját, hogy jogainkat megvédhessük és megóvhassuk. A zsidóvallású magyarság mindig haza-

fias volt és hazafias marad, eleven erővel él bennünk a kegyelet a nemzet múltja és a bizalom a nemzet jövője iránt. Kérjük, hagyjanak bennünket is dolgozni a szebb és boldogabb jövőért!

Wertheimer Adolf és dr. Földes István felszólalása után

VIDA JENŐ

felsőházi tag méltatta ezután Stern Samu és a hitközségi előljáróság hatalmas munkáját, amely mindenkiből tiszteletet és elismerést vált ki.

EPPLER SÁNDOR

főtitkár előterjesztette ezután a napirend pontjait, amelyet a közgyűlés egyhangúan elfogadott, majd megválasztották a képviselőtestületi tagokat.

Ezután véget ért az ünnepi közgyűlés, amelynek tagjai az ülés berekesztése után helyeiken felállva percekig tartó, frenetikus tapsal ünnepelték az elnöklő Stern Samut.

ROSENBERG ISTVÁN, a Gschwindt gyár főtisztviselője eljegyezte Reisz Lili kisasszonyt. Az esküvő január 19-én lesz a Dohányuccai templomban.

A WIZO legközelebbi teadélutánja 1936 január 7-én rendezi a Herzl teremben (Andrássy-út 67.) 5 órai kezdettel, amelynek kertében dr. Winklerné, Munkácsi Noémi „Zsidó nők és Zsidó problémák” címen tart előadást. Vendégeket szívesen látnak.

HALÁLOZÁS. December 24-én délután fél 5 órakor kísérték utolsó útjára Reitzer Mórt a rákoskeresztúri izraelita temető halottas házából, akit két évvel ezelőtt elhunyt felesége mellé temettek. Az elhunytban Reitzer Miksa, Frankfurter Lipótné és Neumann Ignátné testvérüket gyászolják.

Felolvas szerkesztő és kiadó: Dr. KENÉZ-KURLÁNDER EDE, Budapest, VI. gr. Zichy Jenő u. 43.

Telefon: Aut. 27-1-35. — Az előfizetés ára: egész évre 30 pengő, egyszerű papíron 20 pengő.
Postatakarékszám 16.760

NÁDOR (Neufeld Zoltán) NYOMDA Budapest, VI., Vörösmarty u. 47/a.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára